

Koningin Máxima zoekt iets uit in weggeefwinkel de JoJo in Sassenheim. Foto ANP

Opinie

18 maart 2024 | Pagina 19

🕒 4 min.

Een geslaagde energie-transitie begint met minder in plaats van meer

Sufficiëntie-denken

Als we inzetten op een energiezuiniger levensstijl en niet op meer elektrische SUV's, vergt de omslag naar een duurzamere samenleving minder windmolens, zonnepanelen, batterijen, elektriciteitskabels en materialen. Nu nog het beleid hierop.

We bevinden ons in een klimaatnoodtoestand. Een leefbare toekomst voor huidige en toekomstige generaties staat op het spel en de tijd dringt. Tegelijkertijd loopt de energietransitie op meerdere fronten vast:

overbelasting van het elektriciteitsnet, tekort aan arbeidskrachten, inflatie, beperkte beschikbaarheid van grondstoffen, ruimtegebrek en maatschappelijke weerstand tegen wind- en zonneparken.

Om de energietransitie te laten slagen is een mentaliteitsverandering nodig waarin we een centrale plaats inruimen voor het begrip 'sufficiëntie'. Bij sufficiëntie staat het verminderen van de vraag naar energie, materialen, land en water centraal zonder het menselijk welzijn uit het oog te verliezen. Sufficiëntie gaat over het inrichten van onze maatschappij binnen de ecologische grenzen van de aarde door van een energiezuinige levensstijl de norm te maken, niet de uitzondering.

*Fabian Dablander is postdoc-onderzoeker aan de UvA.
Fabian Dablander*

Dat betekent een wereld waarin het repareren van producten geld bespaart in plaats van dat het vooral gedoe oplevert; waarin het openbaar vervoer en de fiets snellere, goedkopere en comfortabelere opties zijn dan de auto; waarin we kleiner wonen en betere openbare voorzieningen hebben in plaats van een zolder vol spullen die we één keer per jaar gebruiken; waarin we niet worden overladen met advertenties die ons aanzetten tot 'meer, meer, meer' waarvan we weten dat het ons niet gelukkiger maakt; en waarin voor niet-duurzame industrieën met beperkt maatschappelijk nut geen plaats meer is.

Sufficiëntie speelt geen rol van betekenis in het energiedebat. Het onlangs gepubliceerde Nationaal Plan Energiesysteem, waarin de overheid een langetermijnvisie op de energietransitie presenteert, erkent het belang van sufficiëntie, maar besteedt slechts één korte alinea aan het begrip en noemt vraagreductie slechts één keer in het twintigduizend woorden tellende rapport. De focus ligt op een 'groene' business as usual - blijven doen wat we doen, maar dan zonder uitstoot van broeikasgassen.

Een enorme gemiste kans. Recent onderzoek laat zien dat de energievraag in 2050 door sterk in te zetten op sufficiëntie 25 tot 40 procent lager kan liggen dan nu wordt aangenomen in prognoses van het Nationaal Plan Energiesysteem, TNO en netbeheerders. De energietransitie zou daarmee veel minder middelen vergen: minder windmolens, zonnenvelden, batterijen,

elektriciteitskabels en materialen zoals staal of edelmetalen. En minder arbeid om deze middelen te installeren, lagere investeringskosten en een veel kleinere impact op leefomgeving en landgebruik. Hierdoor komen de klimaatdoelstellingen sneller binnen bereik.

Een sterkere focus op efficiëntie vergroot ook onze onafhankelijkheid en zelfvoorzienendheid. Een lagere vraag maakt Europa minder afhankelijk van energie-import uit de VS en het Midden-Oosten, van China's monopolie op de productie van batterijen en zonnepanelen en zijn greep op de wereldwijde voorraden van bijvoorbeeld lithium.

Bij een omslag naar het efficiëntiedenken zijn de hindernissen zijn niet zozeer technologisch van aard - zoals bij waterstof of afvang van CO₂ - maar cultureel, economisch en politiek. De samenleving is gericht op consumptie; we ontlene status en eigenwaarde aan het vergaren van spullen en het overtreffen van de burens. Het winstoeigmerk van bedrijven leidt tot producten die vaker vervangen moeten worden en wekt verlangens op - een weekendje Mallorca, een groter huis - die het tegenovergestelde zijn van 'minder is meer'. En politici zijn meestal terughoudend in het bepleiten van beleid dat consumptie vermindert, uit angst voor de publieke opinie.

Om de meerderheid mee te krijgen, moet het beleid meer rekening houden met de grote energieongelijkheid in Nederland. De top 10 procent van de inkomens in Nederland verbruikt twee tot drie keer meer energie dan de onderste 50 procent. Vooral voor mensen met een tweede huis, een SUV of vier vliegreizen per jaar naar Spanje, vraagt efficiëntie om aanpassing van de levensstijl. Voor zij die in energiearmoede leven is er juist ruimte het energieverbruik te verhogen. Let wel, een verschuiving naar efficiëntie is niet de verantwoordelijkheid van individuen, maar moet het resultaat zijn van slim beleid waarin keuzes met een lage impact de standaard worden. Beleidsmakers moeten er niet voor terugschrikken normen te stellen. Recente voorbeelden zijn het verdrievoudigen van parkeertarieven voor SUV's in Parijs; hogere vliegbelastingen in Nederland; beleid om de thermostaat 2 graden lager te zetten, wat de energie voor verwarming met 14 procent vermindert; en het EU-brede verbod op wegwerpplastic.

Onderzoek leert dat efficiëntiebeleid aanzienlijk populairder is dan beleidsmakers denken: volksraadplegingen in tien Europese landen laten zien dat burgers drie tot zes keer vaker geneigd zijn efficiëntiebeleid te omarmen dan is terug te zien in het beleid van de desbetreffende landen.

Sufficiëntie maakt niet alleen de energietransitie op meerdere fronten behapbaar, het kan de aanzet zijn voor de maatschappelijke transformaties die nodig zijn voor een echt duurzame samenleving. Het helpt de omslag te maken van een economie die afhankelijk is van groei en van energievretende levensstijlen en industrieën, naar een maatschappij waarin onze relatie met de natuur wordt hersteld en de focus verlegd naar wat er echt toe doet. Laten we die kans grijpen.